

Uredništvo
in upravnništvo:
Kolodvorske
ulice šte. 15.

Z urednikom se
mora govoriti
vsak dan od 11.
do 12. ure.

Rokopisi se ne
vračajo.

Inserati:

Šeststopenjska peti-
vrsta 4 kr., pri
večkratnem po-
navljanju daje se
popust.

Ljubljanski List

večerna priloga deželnemu uradnemu časniku.

Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov ob 5. uri zvečer.

Velja

za Ljubljano
v upravništvu:

za celo leto 6 gl.,
za pol leta 3 gl.,
za četrt leta 1 gl.
50 kr., na mesec
50 kr., pošiljatev
na dom velja me-
sečno 9 kr. več.

Po pošti velja

za celo leto 10 gl.,
za pol leta 5 gl.,
za četrt leta 2 gl.
50 kr. in za jeden
mesec 85 kr.

Štev. 32.

V Ljubljani v ponedeljek 7. aprila 1884.

Tečaj I.

Novo društvo.

Gotovo bode marsikateri blagovoljni čitatelj začudeno gledal naslov temu članku ter, majaje z ramo, uredništvo „Ljublj. Lista“ pokaral, češ, da svoje občinstvo v dolgih razpravah muči z nevažnimi malenkostmi, ki bi k večem primerne bile za kratko notico. Pripravljeni smo na tako očitjanje, a vendar mislimo, da to novo društvo, o katerem nam je danes govoriti, v resnici zasluži živahno zanimanje in vsestransko podporo tudi v Slovincih.

Jasno je, da se v državnem in družbenem organizmu sedaj vršé jako važne premembe. Država, ki je skoraj sto let nemo in apatično gledala vse hibe in krivice kapitalistične gospodarstvene sisteme, ne da bi spoznala svoj poklic ter v razsajajoči borbi za obstanek branila slabotnega proti mogočnemu, skuša sedaj, po vzgledu velikega nemškega državnika s krepko roko odstraniti napake jednostranskega individualizma. Novo obširno polje se odpira državnemu zakonodajstvu, in kakor nam kažejo vladni načrti o zakonu gledé zavarovanja proti neugodam, o kmetskem dedinskem pravu itd., namerava tudi avstrijska vlada korakati po tej poti. Ali neoziraje se na vse druge bolj etične razloge, je vendar tudi državna pomoč čestokrat preslabotna, preveč nezadostna, da bi mogla doseči svoj namen. Država sama ne more vsega storiti in tedaj je treba, da poleg državne sile deluje privatna moč, organizovana po zadrugah in posebnih društvenih zavezah z namenom, pospeševati smoter zdrave državno-socialistične politike.

In lepa misel, priskočiti v praznino, katere država oblast ne more izpolniti, navdaja tudi ravnokar na Dunaji ustanovljeno društvo „Kosmos“. Poljedelsko ministerstvo ga podpira in priporoča, in ker njegov zgolj humanitarni namen ni omejen na krajevne ali stanovske potrebe, razširjale se bodo njegove podružnice sigurno tudi po slovenskih pokrajinah. Čedalje bolj se množé elementarne nesreče; zlasti odkar je človeška nevednost in lakomnost opustošila gosto zaraščena gorska pobočja, čujemo vsako leto o grozovitih vibrah,

ki z ledeno ploho uničujejo poljske pridelke, o strašnih povodnjih, ki obširne rodovitne pokrajine spremenene v neplodne pustine. Nasprotni rastoči bēdi ne zadostuje državna pomoč, tú se ji mora pridružiti privatna blagodušnost, in ta bode zopet le tedaj dosegla svoje plemenite namere, ako se naperi posameznikov združujejo v dobro urejeno in organizovano društveno celoto.

Da se to doseže, ustanovil se je na Dunaji „Kosmos“, osrednje društvo v podporo po elementarnih neugodah zadetega prebivalstva. Pri vsaki katastrofi hoče na pomoč priskočiti oškodovanim pokrajinam, v normalnih časih bode po vsem cesarstvu nabiralo iz malih doneskov posameznih družabnikov (najmanj 30 kr. na mesec) potrebne svote, povsod namerava ustanoviti krajevne podružnice (*Ortsgruppen*) s samostojno upravo in — kar nam posebno ugaja — skušalo bode, zlasti z urenjenjem rek in z drugimi naredbami zmanjšati pretečo nevarnost.

Nam Slovincem niso neznane pogubne posledice razjarjenih elementarnih sil.

Istina je sicer, da so velikanske povodnji l. 1882. zadevale razmerno majhni del slovenskih rojakov na Koroškem in Štajarskem, ali kedo nam je porok v sedanjih razmerah, da se grozoviti prizori ne ponovijo v podvojeni meri, da se ne prikažejo tudi v onih dolinah, ki do sih mal še niso občutili uničujoče sile togotnega elementa? Naša Sava v svoji mladostni kreposti in ž njo vred vsi njeni planinski pritoki nam jutri lahko prizadenejo isto škodo, katero sta Drava in Adiža napravili predlanskim na Koroškem in Tirolskem. In potem, koliko je krajev tudi na Kranjskem, katere leto za letom nadlegujejo vedni povodnji! Barje ljubljansko, rodovitna kotlina planinska, loška dolina, ves svet ob dolenjem teku Krke — povsod vedó prebivalci iz lastnih bridkihkušenj, koliko gmotne škode jim prouzročuje, koliko lepih nad jim uniči potuhnjena voda. In toča? Meteorologična opazovanja so dokazala, da nikjer po vsi Avstriji toča ne razsaja tako pogostoma in tako neusmiljeno nego baš na Dolenjskem in Spodnjem Štajarskem. Spominjajmo se nesrečnega leta 1873., ki je s

smrtnimi vdarci zadelo ogromen del dolenjskih kmetovalcev, ozirno se na štajarske Slovence in na občutljive izgube, katere jim prizadevajo redne nevihte! Veliko društvo, osnovano po načelih, katerih se je poprijel „Kosmos“ na Dunaji, bode v takih žalostnih slučajih izrednega pomena, bode lahko olajšalo našo bēdo, vtešilo marsikatero solzo — in tedaj svetujemo slovenskim rojakom: pristopite „Kosmu“, podpirajte njegove namene ter snujte v vsakem večjem kraju podružnico tega človekoljubnega društva!

Naznanila o pristopu in dopisi naj se pošiljajo društvenemu predsedništvu pod naslovom: „Präsidium des Vereins „Kosmos“, I., Landhausgasse 1 in Wien.“

Politični pregled.

Avstrijsko-ogerska država.

Gledé vesti o odstopu vojnega ministra Bylandt-Rheidta poroča „Pol. Corr.“, da ona novica ni bila po polnem izmišljena. Voditelj vojskih zadev ima vedne boje z onimi korporacijami, ki dovoljujejo nove svote za vojsko, in zato je lahko umevno, da se je mož naveličal. A sedaj je stvar poravnana, in sicer tako, da vzbuja občno zadovoljnost vseh krogov.

V ogerski zbornici je 5. aprila predsednik ministerstva, Tisza, odgovoril je na interpelacijo o nižjeavstrijskega namestništva ukazu, ki se peča z uvažanjem goveje živine in z živinskim semnjem v Požunu. Minister je izjavil, da to postopanje namestništva ni opravičeno in da je nepostavno. Vlada je takoj brzozjavno protestovala proti ukazu. Ako bi to nič ne zdalo, porabila bode vsa zakonita sredstva v brambo in za interese domovine. Novejše vesti celó poročajo, da hoče Tisza neposredno na cesarja apelirati in prositi za razveljavo omenjenega ukaza. Ali gotovo dunajsko namestništvo je natančno pretresalo carinsko in trgovinsko dogodbo z Ogersko, predno je ukrenilo, kar je bilo neobhodno potrebno v varstvo dunajskega prebivalstva, in tedaj se nadejamo, da se kmalu pomirijo razdraženi živci vročekrvnih ogerskih sosedov.

sem sklenil — stopiti sam med nje, ne meneč se za znani pregovor. Sklenil sem postati sam — epigon drugih, in preišljevali ni bilo več dolgo treba. Našel sem kmalu svoj „uzor“, in če današnja *vieux Saxe* ni več tako „modra“ ko prejšnje, potem nisem kriv jaz nego epigoni moji in — „uzor“ moj. — — — Čujte!

Zamaknen v divno pokrajinsko sliko, razgrinjajočo se po širnem okrožji, stal sem lepega popoldné tam na robu rodovitnega polja, kjer se končava staroslavna ljubljanska — Kravja dolina. Snežna teména veličastnih kamniških planin obljal je zlati solnčni sijaj in sem od juga je vél mehák, vonjivo božajoči vetrič, vzbujaje v premrli prirodi slastne vzpomladanske slutnje. A — glej, tam na severni strani, nad južnim kolodvorom, dvigajo se odurnim vešam nalik sive megle, valeč se po polji sem čez zeleno, vonjivo duhtečo ravan, — kjer je bil nekedaj živinski somenj — in v kratkih trenutkih je vsa okolica podobna — kalnemu jezeru, pluskajočemu med sivimi, pušobnimi, gorskimi obalami.

Listek.

Vieux Saxe.

Domovina križem potovanja.

A.

Iz Kravje doline v Kurjo vas.

Gospá, — prirodopisja sem sit! Konkurénca je prevelika, in če bode tako dalje šlo, kakor se je zadnje dni pokazalo, bodemo v kratkem od lakote pomrli, namreč mi listnikarji. Jaz nisem znál, da je ta species tako lačna, kajti — jaz hvala Bogu in svoji iznajdljivosti — imam še kaj ali koga — ugrizniti, a drugi moji kolegi hodijo in skačejo za menoj, kakor koze za soljó, in da nisem uren, pozobljejo mi najmastnejšo hrano, katero se ve da le jaz najdem — tako rekoč izpod peresa. Okoristim se še zbog svoje moči o pra-

vem času, toda jezi me vendar, da ti „lačenpergarji“ glodajo ostale kosti, katere jim hasniti ne morejo. Govoril sem uže parkrat o mravljišči, o polži — saj znate: — „Polž, polž, pokaži rogé!“ in sedaj letajo te lačne kavke za menoj ter brskajo tudi po mravljišči, in ker vedo, da to vendar ni dovolj originalno, zaletavajo se — svoji k svojim — v močarino. Tjá pa jaz vendar ne maram!

Prirodopisja sem sit, in — epigonov še bolj. Ne čitate li, da jih imam preobilo? Ko sem pisal povesti, imel sem jih, in kadar sem pisal listke, dobil sem jih še več. Celó pri uvodnih člankih me niso zapustili, tako da so me lahkomišelní čitatelji časi po nedolžnem dolžili greha, katerega nisem bil storil. Toda milostiva! Jaz se ne ponašam ž njimi, — sram me je te družbe! To so literarni berači, ubogi na duhu; kaj čuda, da med njimi naletimo časih tudi na literarne tatove!

Premišljeval sem uže dolgo, kako bi se otresel teh neprijetnih spremljevalcev in danes

Tuje dežele.

Omenili smo že smešno vest o pritožbah Depretisovih proti Avstriji, katere bi bil izgovoril nemškemu poslaniku Keudellu, „Norddeutsche allg. Ztg.“ to raco sedaj formalno zanikuje.

V seji nemškega zaveznega sveta se je 5. aprila govorilo o odgovornem državem ministerstvu, katerega terja nova svobodomiselná stranka. Pruska vlada se je taki napravi odločno protivila, češ, da bi konečno vsled tega se razrušila nemška jedinstvo. Vse druge vlade so se izrekle jednako; posebno bavarski zastopnik je povdarjal, da bode njegova država vedno odločno zavračala vse poskuse, ki merijo na unitarično prestrojitev državnih razmer; federalističen razvoj národa pa bode vedno podpirala.

Renski ultramontani vabijo k katoliškemu shodu, ki se bode vršil o Veliki noči v Kolinu. Vabilo obsojuje z ostrimi besedami nemško vlado.

V Parizu vznemirja duhove nov vojaški zakon, ki se tiče službenih let. Vojskina komisija priporoča triletno službovanje, odpravo jednoletnih prostovoljcev in principijelno enakost vseh Francozov za vojaško službo. *Union democratique* pa se je odločno izrekla proti temu načrtu.

Pri Anzinu delavci še vedno počivajo in nočejo poprijeti se dela. *Dragonce*, ki so spremljevali nekaj prijetih delavcev, so napadli delavci, možki in ženske; druhal je metala na vojake blato in kamenje. Vojaki so pa ostali mirni — in le temu je pripisati, da ni tekla kri v obilici. Socijalistični agitatorji begajo ubozega delavca in ga ščujejo proti redu.

V Rimu je pri budgetni debati izjavil Mancini, da bode ministerstvo vse moči žrtvovalo mirovni politiki. Z Avstrijo je vlada v najboljšem sporazumljenju in v enakem prijateljstvu tudi z drugimi državami. Minister obžaluje, da so se izrekli inozemskih državnikov šestokrat tako napačno tolmačili v Italiji. Izjave grofa Kalnokija v delegacijah avstrijskih je neka stranka po polnem po svoje zasukala in jih zlorabila za trditev, da je stališče Italije v tripel-alijanci drugačno, nego óno Nemčije in Avstrije. Konečno je povdarjal, da se bode stanje Laške v Evropi še dokaj zboljšalo, če bode zbornica podpisala ministerstvo in miroljubno njegovo politiko.

Iz Aleksandrije prihajajo poročila, da so Angleži prepričani o brzem koncu vojske in naglem pomirjenju vzhodnega Sudana. Osman Digma je s svojo slavo pri kraju, čeravno bode morebiti še poskušal malo ponagajati Angležem, a hujih zaprek ne bode jim nikdar več delal.

O osodi Gordon-paše časniki mnogo pišejo in priganjajo vlado, da naj kaj stori za hrabrega generala. Vlada sicer trdi, da sedaj še ni v nikaki nevarnosti, a javi tudi, da mu ne more poslati rešilne vojske. Poraz Gordonov pri zadnjem izpadu je Lord Hartington

v zbornici potrdil, Granville pa je vrh tega še pristavil, da Gordon sam ne zahteva pomoči; sploh pa bi mu jo vlada tudi ne mogla poslati. Tedaj je nevstrašeni mož po polnem osamljen v sredi demoralizovanih egiptovskih trum. V zadnjem boji se je pokazalo, koliko izdajice obdaja angleškega poveljnika. Višji častniki so bežali najprvi in spravili vojsko v neréd. S tacimi ljudmi ni mogoče braniti Spodnjega Egipta in Mahdi zamore svobodno prodirati proti Kahiri.

Dopisi.

Z Dolenjskega, 5. aprila. (Izv. dop.) V zadnjem svojem dopisu z „Dolenjskega“ pisal sem o snovanju sadjerejskih društev. Danes bodi mi dovoljeno spregovoriti nekoliko o delovanju tacih društev.

Pred vsem je treba sadjerejskemu društvu prostora za vzgojevalni vrt. Večkrat se prigodi, da kak velikodušen dobrotnik v blag namen kaj podari; mogoče da bi se našel tudi na Dolenjskem tu pa tam enak mož — dobrotnik, ki bi, ako ne podaril, vsaj za nekaj let prepustil društvu nekaj njiv v blagodejni namen. Tudi je upati, da bi jednako društvo imelo veliko število članov, kateri bi letni donesek 50 kr. ali 1 gld. plačevali. Razumno je tudi, da bi vstanovniki plačevali enkrat za vselej 5 do 10 gld. na leto. Iz teh dohodkov kupi naj se sčasom primeren prostor za sadjerejski vrt. Tak kupljen vrt treba potem pripraviti, rigolati (globoko prekopati), gnojiti in primerno ograditi. Najlepša ograja je živ plot.

Ker je namen sadjerejskemu društvu, veliko dreves vzgojevati, treba je tudi precej prostora. — Na pripravljene grede vsejati je najprej pečkov, zlasti hruškovih, jabolčnih, črečnjevih in breskvenih koščic; pa tudi orehov (ako je lega v to), kostanja in črešpelj. Iz teh semen vzrastla drevesica dajo se brez posebnih stroškov vzgojevati, dokler jih je možno vporabiti za podlage. Mnogo dela pa bi dajalo cepljenje (požlahnovanje). Za tako množino dreves je pač naj boljši zimsko cepljenje in — učenci ponavljevalne šole bi mogli ves zimski čas cepiti.

Znano je, da je tudi na Dolenjskem uže vpeljano sem ter tja pozimsko cepljenje. Na neki šoli so učenci pocepili na stotine dreves v pozimskem času, katera drevesa zdaj uže lepo raste.

Ker se učenci ponavljevalnih šol tudi cepiti uče, jim je tako delo v veliko veselje. Učenci se tako privadijo temu, da vsak učenec v šoli povprek po petnajst drevesec v eni uri požlahni. Ako je toraj v šoli 40 učencev in vsak požlahni v eni uri petnajst drevesec, potem ocepijo v eni uri 600 dreves. Recimo da ima ponavljevalna šola le ob četrtkih šolski pouk in da se le v mesecu prosincu in svečanu v šoli cepi skoz osem četrtkov, potem je požlahnjenih 4800 dreves. Učitel nadzoruje delo, obrezuje požlahnence z

nekaterimi učenci vred, dva ali trije pa mažejo drevesca s cepilno smolo.

To je vzgled gledé požlahnjenja dreves v večjem številu. Mislim, da šolske oblasti ne bi imele ničesar proti temu; vsaj večkrat učiteljem zmanjkuje podlag itd. za cepljenje, društveni vrtni pa bi na enkrat zadobili stotine cepik.

Štiri sadjerejska društva vstanoviti na Dolenjskem, bila bi velika korist. Po omenjenem načrtu bi ta društva po malem vsako leto do 20 000 dreves vzgojila. Dalje prihodnjič, ako Vam prav, g. urednik! — (Prosimo! Ured.)

—s.

Iz Trojane, 4. aprila. [Izv. dop.] V novejšem času se vlada za šolstvo mnogo briga in trudi; zato nam je nerazumljivo, da jeden najstarejših kranjskih trgov, Motnik, še zdaj nima šole. Saj so se uže vendar tudi v manjših župnijah šole ustanovljale — a v Motniku ni o tem ne duha ne sluha!

Druga pomanjkljivost je ta, da se iz naših brdskih krajev ne more drugače v Motnik pripeljati, kakor dve uri na okoli skozi štajarsko deželo; pot, ki se peš čez hrib v dobrem četrt ure prehodi, je tri ure dolga za vozove. Večkrat sem uže mislil, da bi se ta reč javno omenila, mogoče da bi se potem kaj doseglo in pomagalo. Srenjsko predstojništvo bi se moralo v prvi vrsti brigati za to, da se naredi tako potrebna pot od velike dunajske ceste do kamelejske, in pa da trg dobi potrebno šolo.

Iz Gorice, 4. aprila. [Izv. dop.] Zadnje dni smo imeli pri nas prav tropično vročino, hudo sušo in obilo sitnega prahu — same prijetne goste, ki so nam ogrenili lepe dneve. Kdor je tako nesrečen, da stanuje na Corso, si je pač želel te dni proč iz mesta daleč na kmete!

Na drugi velikonočni praznik bomo imeli veliko dirko s konji (*Trabwettfahren*); obljubuje se mnogo lepih daril. Naši vozniki se sicer nekako rezervirano držé nasproti temu podjetju, a vendar se je oglasilo uže dokaj sodelovalcev; tudi iz Trsta jih dojde nekoliko.

Dirka se bode vršila na Campagnuzzi. Občino št. Andrejsko, ki je lastnica velikega prostora za vojaške vaje, so pregovorili, da odstopi potreben prostor. Sedaj so ga uže ogradili z deskami. Obsega ima čez 1 1/2 km. Pričakuje se obče, da se bode vršila z dirko vred prava ljudska veselica.

Skoraj vsak dan gredó od tú in iz Kormina mnogobrojni delavci k gradenju gališke transverzálke.

Z vsakim poštnim vlakom jih odpotuje povprečno 3 do 15. Tudi kamnoseki in zidarji se jim pridružujejo, posebno pa iz videmske okolice.

Udje mednarodne komisije, ki ima nalogo vstvariti nove določbe za ribarstvo v Adriji, so uže dospeli v naše mesto. Župan jim je ponudil dvorano tukajšnje realke za zborovanje, a komisija prijazne ponudbe ni mogla sprejeti, ker rabi več prostora. Zato bode zborovala v stanovanju okrajnega glavarja in dvor-

„Kaj?!“ zadere se on, „kaj ne veš, da celo to vzgledno narodno krčmo okužili so naši bivši narodnjaki, zahtevajoči, da se je stara Jarnejeva hiša naročila na „Ljubljanski List“! Grozno! In vrhu tega pomisli, da k Jarneju zahaja gospa —

„Uže dovolj, uže dovolj, prijatelj dični! Kjer imajo „Ljubljanski List“, tam jaz nikdar ne izpijem kapljice vina, ako jo moram sam platiti! Potolaži se!“

Potem jo kreneva dalje mimo znamenja doli v stran na levi breg Ljubljanice. Nekako neprijazno me je spreletelo, ko sva stopala tam vtopljená v globokočutene divne pogovore, in ko mi je zdajci udaril v nos neprijetni duh usnja, prihajajoč iz sosedne nemčurske tovarne.

Bolestno presunen vzdihnem: „Oj zelena Ljubljana! Kdaj, kdaj vendar naposled bodeš tekla tu mimo ter gledala narodno zastavo na tem zidovju? Skoro ni upanja, toda —.“ Končati nisem mogel, kajti moj prijatelj Ivan me je osorno ustavil, rekoč po svoji navadi:

Preplašen zbežim s polja — v Kravjo dolino; kajti domislil sem se v močvirski megli kuhane mlačnosti in kruhobornega veternejštva naših takozvanih narodnjakov — prestrašen begam dalje. Na ovinku visocega z deskami obitega in višnjevo pobarvanega kravjedolinskega plota začujem znani glas, in ob jednem me vdari znana, debela roka po plečih. Da, da, ta glas in to roko sem poznal —

Es zog ein selig' Erinnern
Durch's Herz und durch die Brust! —
O, welche Lust!

Uzorni glas in krepka roka, oba sta bila last iskrenega, ugledno značajnega rodoljuba gospoda Matevža Mesojedca, obče priljubljenega kravjedolinskega mesarja, iz sanjivih let dijaških znanega mi sošolca in nekdanj nerazdružnega mi prijatelja. Poljubivši me v junaško lice in pogovor zasukavši na osodepolno naju preteklost, povabi me v svojo gostoljubno hišo, in tam se je med nama pri kapljici rujnega vina (bizeljske starine) in pri ukusni bržolici, katero mi je v naglici ponu-

dila nadepolna, narodna, cvetoča hčerka gospodarjeva, rekla marsiktera odločna beseda o odurnih in žalostnih razmerah ljubljanskih. Bili so to krasni, nepozabljivi trenotki, in škoda, škoda, da so bili le trenotki! Kajti, gostoljubni gospodar se je odpravil kupovat debelega bika k nekemu — žal da moram izpovedati — narodnemu, a mlačnemu graščaku blizu Škofljice, in hčerka je šla — k postni pridigi. To Vam je uzor dekleta! Rujno vince in mastna bržolica, in — da ne pozabim — odločno, možato besedovanje rodoljubnega gospoda Matevža Mesojedca pregnalo mi je prejšnje otožne misli. Jaderno sem stopal dalje po ostudni snegovi brozgi in sladki spomin obdajali so mojo radosti napojeno dušo. „To so historična tla“, govoril je tajno moj duh, „tu se je rodil, tu je frnikolal in todi je v šolo hodil naš uzorni doktor“ — toda tu me je uže zopet drugi ustavil, stari in preljubi prijatelj moj Ivan. Segla sva si v roke. „Kam greva?“ vprašam dičnega prijatelja svojega, „k Jarneju?“